

BEDRIJFSONTWIKKELING: STRATEGIE LOONT*Hennie van der Veen*

In een onlangs gehouden enquête is aandacht besteed aan de ontwikkeling van de agrarische bedrijven. Enerzijds is er gevraagd naar de fase in de bedrijfsontwikkeling waarin het bedrijf zich bevond, anderzijds naar de meest beperkende factor voor bedrijfsuitbreiding.

Veel omschakeling naar biologische rond overname

Meer dan de helft van de bedrijven is actief bezig met continuering van het bedrijf (tabel 1). Deze bedrijven richten zich ofwel op uitbreiding dan wel op optimalisering van het bedrijf. Vooral bij biologische en melkveehouderijbedrijven is continuïteit een belangrijk punt. Bij deze groepen zijn ook relatief gezien de meeste bedrijven bezig met bedrijfsovername. Het valt op dat het percentage bedrijven dat de afgelopen 5 jaar is overgenomen bij de biologische bedrijven erg hoog is. Omschakeling naar biologische productie vindt blijkbaar nogal vaak plaats bij generatiewisseling.

Tabel 1 *Bedrijven (%) naar fase in de bedrijfsontwikkeling, per bedrijfstype*

	Akkerbouw	Intensief	Biologisch	Melkvee
Actief bezig met continuering	43	50	62	64
Bezig met bedrijfsovername	6	5	15	21
Bedrijf laatste 5 jaar overgenomen	9	15	28	11

Bron: LEI.

Weinig uitbreiding bij akkerbouwbedrijven

Uit de enquête blijkt verder dat er tussen de bedrijfstypen verschillen zijn in redenen waarom bedrijven niet uit kunnen of willen breiden (tabel 2). Hierbij kunnen factoren zoals quoterings, grond, arbeid en plaatselijke verordeningen een rol spelen. Ook de ondernemer kan een bepaald beeld bij zijn bedrijf hebben, waarbij uitbreiding niet past. Dit laatste komt vooral voor bij akkerbouwbedrijven. Bij die sector is de factor grond overigens de grootste beperking voor verdere bedrijfsuitbreiding. Dit hangt sterk samen met de lage rendementen in de afgelopen jaren. Bovendien is niet voor alle bedrijven geschikte grond beschikbaar. Ook arbeid kan een beperking zijn voor bedrijfsuitbreiding. Enerzijds kan dit liggen aan de beschikbaarheid van arbeid en de kosten die met personeel gepaard gaan. Anderzijds kan de overgang van een eenmansbedrijf naar een bedrijf met werknemers een drempel vormen.

Tabel 2 *Meest beperkende factoren (%) voor bedrijfsuitbreiding*

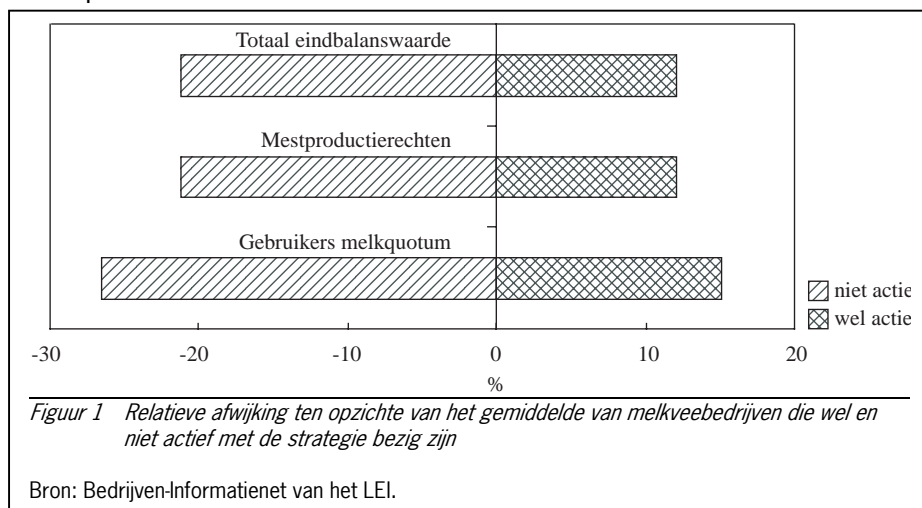
	Akkerbouw	Intensief	Biologisch	Melkvee
Quoterings		32	37	61
Marktomstandigheden		14		
Plaatselijke verordeningen		27		
Mestproductierechten, varkensrechten en/of pluimveerechten		13		
Arbeid	11			
Grond	50		22	
Eigen normen en waarden t.a.v optimale bedrijfsgrootte	23		16	

Bron: LEI.

Quoterings en rechten beperkend

Bij de biologische bedrijven en de melkveebedrijven wordt met name de quoterings als beperkende factor

genoemd. Bij de eerste groep speelt daarnaast ook de factor grond een grote rol vanwege de extensiteit van de productie. Dat bij de biologische sector de eigen normen en waarden ook hoog scoren is geen verrassing. Bij de intensieve veehouderij zijn de mestquotering en de rechten als gevolg van de mestwetgeving belangrijke factoren. Daarnaast spelen bij deze sector de vergunningen en de marktomstandigheden een grote rol. Interessant is hierbij dat bij met name varkenshouders de rechten beperkend zijn als het goed gaat met de sector. Als het minder goed gaat zijn de marktomstandigheden beperkend doordat de rechten niet optimaal worden benut.

Tabel 3 Melkveebedrijven (%) naar fase in de bedrijfsontwikkeling, per leeftijdscategorie van de oudste ondernemer

	Leeftijdsklasse		Totaal
	Jonger dan 50	Ouder dan 50	
Actief bezig met strategie	76	50	64
Bezig met bedrijfsovername	0	44	21
Bedrijf laatste 5 jaar overgenomen	21	0	11

Bron: LEI.

Melkveehouderij

Voor de melkveehouderij is een uitsplitsing gemaakt naar leeftijdscategorieën (tabel 3). Het blijkt dat de jongere ondernemers meer gericht zijn op de continuering van het bedrijf. Van de oudere melkveehouders is 44% concreet bezig met de bedrijfsoverdracht. Van de jongere ondernemers bevindt een vijfde deel zich in de fase net na de bedrijfsovername.

De bedrijven die aangeven dat ze gericht zijn op continuering door uitbreiding of optimalisering van het bedrijf zijn duidelijk groter dan de andere bedrijven. Dit is zowel te zien aan de eindbalanswaarde, als aan de mestproductierechten en het melkquotum (figuur 1). De grotere bedrijfsomvang leidt tot schaalvoordelen, met betere financiële resultaten tot gevolg. Voor een aantal financieel-economische factoren is onderzocht wat het zuivere effect is van het wel dan niet bezig zijn met het optimaliseren dan wel uitbreiden van het bedrijf (tabel 4). Op de kostprijs melk heeft dit bijvoorbeeld 2 eurocent effect en op het nettobedrijfsresultaat bijna 10.000 euro. Opmerkelijk is ook het verschil in solvabiliteit. De actievere bedrijven doen gemiddeld een groter beroep op vreemd vermogen. De solvabiliteit ligt daarom gemiddeld ruim 9 punten lager.

Tabel 4 Effect van het actief bezig zijn met de bedrijfsstrategie op een aantal financieel economische kengetallen op melkveebedrijven

Variabele	Effect
Kostprijs melk	-2 eurocent
Opbrengsten-kostenverhouding	+5,8 punt
Nettobedrijfsresultaat	+9,770 euro
Solvabiliteit	-9,4 punt

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.